

Tauro apygardos partizanai V. Vitkauskas-Saidokas, iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

VIKTORAS VITKAUSKAS-SAIĐOKAS, KARIJOTAS

1920 08 01–1951 02 02

Viktoras Vitkauskas gimė 1920 m. rugpjūčio 1 d. Kauno aps. Čekiškės vls. Vencloviškių k. pasiturinčių ūkininkų Juozapo Vitkausko ir Michalinos Bernotytės-Vitkauskienės šeimoje (tėvai turėjo 25 ha žemės). Iš pradžių mokėsi gimnazijoje, vėliau Belvederio pienininkystės ir gyvulininkystės mokykloje bei buhalterių kursuose. 1943 m. vedė Eleną Žukaitę iš Kauno. Buvo dainininkas, šokėjas, grojo smuiku ir kitais muzikos instrumentais.

1944 m., antrosios sovietų okupacijos pradžioje, dirbo buhalteriu Kauno galanterijos fabrike „Kaspinas“. 1946 m. saugumiečiai pradėjo jį verbuoti dirbti agentu ir kalbino stoti į Komunistų partiją (KP), todėl V. Vitkauskas apsisprendė pasitraukti iš miesto. Buvo vienas kelias – pas tuo metu aktyviai veikiančius Tauro apygardos partizanus. 1946 m. rugpjūčio 16 d. jis įstojo į Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Prano Runo-Šarūno suorganizuotą ir dr. Vinco Kudirkos vardu pavadintą partizanų kuopą, veikusią Šakių apskrityje. Kaip liudija buvę bendražygiai, kuopoje V. Vitkauskas kitų kovotojų buvo mėgstamas ir gerbiamas.

1947 m. gegužės 12 d. Žalgirio rinktinės vadas Vincas Strimas-Šturmas įsakymu Nr. 5 V. Vitkauską-Saidoką paskyrė savo adjutantu. Tų pačių metų rugpjūčio 19 d. Saidokas baigė Mokomosios kuopos pirmąją laidą ir išlaikė baigiamuosius egzaminus, jam suteiktas jaunesniojo puskarininkio laipsnis.

1948 m. balandžio 2 d. Žalgirio rinktinės vadas Šturmas įsakymu Nr. 11 rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininką V. Vitkauską paskyrė rinktinės štabo viršininku. Deja, balandžio 28 d. V. Strimas-Šturmas žuvo. Tų pačių metų gegužės 5 d. Tauro apygardos vadas Jonas Petras Aleščikas-Rymantas įsakymu Nr. 7 V. Vitkauską patvirtino Žalgirio rinktinės vadu, o liepos 13 d. įsakymu Nr. 16 jam suteikė puskarininkio laipsnį.

Nuo 1948 m. rugpjūčio 10 d. iki spalio 8 d. Saidokas laikinai ėjo ir Tauro apygardos vado pareigas. Po 1949 m. sausio 5 d. įsakymu Nr. 1 Tauro apygardai jis vėl pasirašė kaip laikinai einantis šios apygardos vado pareigas. Tų pačių metų vasario 16 d. Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) Tarybos prezidiumo pirmininko Jono Žemaičio-Vytauto aktu Nr. 5 Saidokui suteiktas leitenanto laipsnis. 1949 m. kovo 21 d. Tauro apygardos vadas Aleksandras Grybinas-Faustas (žuvo 1949 m. rugsėjo 28 d.) įsakymu Nr. 8 V. Vitkauską paskyrė Tauro apygardos štabo viršininku, kartu paliekant ir toliau eiti Žalgirio rinktinės vado pareigas, tačiau rugpjūčio 5 d. jis, pačiam prašant ir dėl neįmanomų sąlygų eiti dvi pareigas, buvo atleistas iš apygardos štabo viršininko pareigų ir toliau ėjo tik rinktinės vado pareigas.

Tauro apygardos partizanai prie žuvusio kovos draugo kapo. 1949 m. Iš kairės: ketvirtas – Klemensas Stačiokas-Klemensas, šeštas – V. Vitkauskas-Saidokas, iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

1949 m. spalio 25 d. Pietų Lietuvos (Nemuno) partizanų srities vado Adolfo Ramanausko-Vanago įsakymu Nr. 10 V. Vitkauskas nuo lapkričio 1 d. buvo paskirtas laikinai eiti Tauro apygardos vado pareigas. Po 1950 m. gegužės 3 d. Tauro apygardos įsakymu Nr. 1 jis pasirašė kaip apygardos vadas slapyvardžiu Saidokas, o po gegužės 5 d. įsakymu Nr. 3 – kaip apygardos vadas slapyvardžiu Karijotas.

Nors partizaninis judėjimas tuo metu buvo jau priblėsęs, V. Vitkauskas aktyviai ėmėsi darbo. Jausdamas, kad partizaninis judėjimas artėja prie pabaigos, peržiūrėjęs apygardos archyvą, žuvusių partizanų bylas ir apie juos surinktas žinias, rinktinių vadams nurodė rinkti medžiagą apie pirmuosius partizanus, jų vadus, kovos ir gyvenimo būdą, sėkmingas operacijas, padarytas klaidas, vykusius vadovybės pasitarimus ir juose priimtus nutarimus, partizanų ir priešo nuostolius, priešo siautėjimo faktus, gyventojų deportacijas ir žvalgybinę veiklą. Reikalavo, kad į apygardą siunčiamoje archyvinėje medžiagoje atspindėtų partizanų nuopelnai, asmeninės žinios, būtų nurodyti ryšininkai ir rėmėjai, sutvarkytos visų likviduotų asmenų bylos bei rinktinėse išleisti įsakymai, sudaryti partizanų nuotraukų ir jų negatyvų archyvai bei išsamūs partizanų veiklos konspektai. Karijoto įsakymu, padedant vietos gyventojams, buvo fotografuo-

Pietų Lietuvos (Nemuno) partizanų srities vadų susirinkimas. 1950 m. rugsėjo 5–6 d. Prienų r. Balbieriškio miškas. Pirmoje eilėje iš kairės sėdi: Tauro apygardos Žalgirio rinktinės vadas Feliksas Žindzius-Tigras ir Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės vadas Vincas Ambrazevičius-Balandis; antroje eilėje iš kairės klūpo: Tauro apygardos Vytauto rinktinės vadas Antanas Grikielis-Slapukas, LLKS Gynybos pajėgų štabo Ūkio skyriaus viršininkas Urbonas Dailidė-Tauras, Žalgirio rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininkas Juozas Jankauskas-Demonas ir Dzūkų rinktinės Margio tėvūnijos vadas Motiejus Jaroševičius-Lakštingala; trečioje eilėje iš kairės stovi: Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės vadas Antanas Jonas Pužas-Gintaras, Tauro apygardos vadas V. Vitkauskas-Karijotas, srities vadas Sergijus Staniškis-Viltis, LLKS vyriausiasis gynybos pajėgų vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas, srities štabo Visuomeninės dalies viršininkas Konstantas Baliukevičius-Rainys, Tylius. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

jamos ir tvarkomos žinomos partizanų palaidojimo vietos, išsamiai aprašoma, kas šiuose kapuose palaidota, nurodant vardą, pavardę, slapyvardį, gimimo ir žūties metus, kilmės vietą, profesiją, žūties vietą ir aplinkybes.

Jausdamas atsakomybę istorijai, V. Vitkauskas rūpinosi, kad kiekvienas partizanas ir jo kova būtų tinkamai įvertinti pagal jo pasižymėjimą ir sugebėjimus, kad nė vienas partizanas nebūtų pamirštas už nuopelnus ir indėlį kovoje už Lietuvos laisvę. Jis asmeniškai peržiūrėdavo apdovanojimų bylas ir radęs, jo nuomone, nepakankamai įvertintus partizanus skirdavo aukštesnį apdovanojimą arba pakeldavo laipsnį. Daug pasižymėjusių ir jau žuvusių partizanų apdovanojo juostelėmis už uolumą, narsumą, pagerbė aukštesniu apdovanojimu – Laisvės kovos kryžiumi. Nepaliko neapdovanotų to nusipelnusių ryšininkų ir rėmėjų.

V. Vitkauskas ir toliau ypač sudėtingomis sąlygomis leido apygardos laikraštį „Laisvės žvalgas“, kurio leidybą atgaivino dar 1948-aisiais. Partizanų buvo labai vertinamas ir mylimas kaip vadas, buvo vadinamas ne slapyvardžiu, bet Tėvu.

V. Vitkauskas dalyvavo daugiau nei dešimtyje kautynių su sovietų represinėmis struktūromis. Už gerą vadovavimą 1949 m. balandžio 12 d. Šakių aps. Kidulių vls. Rameniškių ir balandžio 28 d. Barzdų vls. Kulčikų kaimuose vykusioms kautynėms ir už jose parodytą šaltakraujiškumą jam buvo pareikštas tarnybinis pagyrimas. 1950 m. kovą, susiklosčius sunkiai partizanų finansinei padėčiai, Saidokas įvykdė kelias operacijas, kurių metu buvo paimtos stambios pinigų sumos ir paskirstytos apygardų štabams bei LLKS Tarybos prezidiumui. Už drąsą ir pareigingumą vykdant pareigas jis buvo vertinamas ir aukščiausiosios partizanų vadovybės: 1950 m. gegužės 30 d. LLKS Tarybos prezidiumo pirmininko J. Žemaičio-Vytauto aktu Nr. 22 jam suteiktas partizanų kapitono laipsnis.

1950 m. spalio mėn. desantu iš Vakarų į Lietuvą grįžus Juozui Lukšai-Skirmantui, V. Vitkauskas organizavo jo apgyvendinimą, ryšio su Vakaraais ir vyriausiąja LLKS vadovybe palaikymą.

Žuvo V. Vitkauskas 1951 m. vasario 2 d. Šakių r. Endrikių k. apylinkėse per susišaudymą su MGB vidaus kariuomenės 353-iojo šaulių pulko kareiviais kartu su Žalgirio rinktinės štabo Ūkio skyriaus viršininku Pranu Basčiu-Dūmu, Vasario 16-osios tėvūnijos vadu Pranu Rudmicku-Uosiu, partizanais Vytautu Pažerecku-Mindaugu ir Jonu Račiukaičiu-Jonu.

Žuvusiųjų palaikai buvo atvežti į Kauną ir sumesti MGB Kauno r. skyriaus garaže. Užkasimo vieta neišaiškinta.

1997 m. gruodžio 22 d. V. Vitkauskui pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1998 m. gegužės 13 d. įsakymu jam suteiktas majoro laipsnis, Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. gegužės 18 d. dekretu – Vyčio Kryžiaus 3-iojo laipsnio ordinas (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžius) (po mirties).

TAURO APYGARDOS
ŠTABO PARTIZANAI
ŽUVE 1951.02.02
P. BASTYS-DUMAS
V. VITKAUSKAS-SAIĐOKAS
J. RAČIUKAITIS-JONAS
P. RUDMICKAS-UOSIS
U. PAŽERECKAS-MINDAUGAS

Paminklas 1951 m. vasario 2 d. kaime kautynėse su MGB vidaus kariuomenės 353-iojo šaulių pulko kareiviais žuvusiems Tauro apygardos vadui V. Vitkauskui-Karijotui, Žalgirio rinktinės štabo Ūkio skyriaus viršininkui P. Basčiui-Dūmui, Vasario 16-osios tėvūnijos vadui P. Rudmickui-Uosiu, partizanams V. Pažereckui-Mindaugui ir J. Račiukaičiui-Jonui atminti. Bendras paminklo ir atminimo lentos vaizdas. Šakių r. Šakių sen. Endrikių k. Pastatytas 1997 m. rugpjūčio mėn. P. Endriukaičio rūpesčiu. J. Jokūbaičio nuotr., 2005 m.